

Riigikogu maaelukomisjoni istungi protokoll nr 47

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 20. veebruar 2024

Algus 14.00, lõpp 15.31

Juhataja: Urmas Kruuse (esimees)

Protokollija: Jaanika Lokk (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Züleyxa Izmailova, Rene Kokk, Andrus Seeme

Komisjoni ametnikud: Marin Daniel (nõunik-sekretariaadijuhataja), Merle Kruusimägi (nõunik)

Puudusid: Aleksei Jevgrafov ja Maido Ruusmann

Kutsutud: OÜ Agamiks juhatuse liige Marika Bogun, Leigiv OÜ jaemüügijuht Ingrid Lekareva ja jaemüügijuhi assistent Aleksander Leonavitsus, Riigikogu liige Tiit Maran (1. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Kollektiivne pöördumine "Loom ei ole asi! Tema koht ei ole poeetil." Kohtumine lemmikloomade ja -lindude jaemüügiga tegelevate ettevõtete esindajatega
2. Info ja muud küsimused

1. Kollektiivne pöördumine "Loom ei ole asi! Tema koht ei ole poeetil." Kohtumine lemmikloomade ja -lindude jaemüügiga tegelevate ettevõtete esindajatega

Urmas Kruuse juhatas sisse päevakorrapunkti arutelu. Ta märkis, et täna toimub kollektiivse pöördumise „Loom ei ole asi! Tema koht ei ole poeetil.“ jätkuarutelu ning eesmärgiks ei ole langetada otsuseid nimetatud pöördumise kohta, vaid kuulata ära lemmikloomade ja -lindude jaemüügiga tegelevate ettevõtete seisukohad rahvaalgatuses tõstatatud teemade kohta. Komisjoni esimees tutvustas lühidalt kollektiivset pöördumist ning selle menetlemise protsessi maaelukomisjonis. Rahvaalgatuse eesmärkideks on tunnistada kehtetuks loomakaitseaduse (LoKS) § 33¹ (Lemmikloomade pidamine kaupluses) ning sätestada LoKSis lemmikloomade müügi keeld kaupluses. Maaelukomisjon on kollektiivset pöördumist arutanud rahvaalgatuse, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi (REM) ning Põllumajandus- ja Toiduameti (PTA) esindajatega.

Züleyxa Izmailova lisas, et petitsiooni algatajad tõstasid lemmikloomade transpordiga seotud küsimused. Halbade transporditingimuste tõttu võivad loomad haigestuda või isegi surra.

Komisjoni esimees andis sõna külalistele.

Marika Bogun andis ülevaate kollektiivses pöördumises tõstatatud probleemkohtadest lemmikloomapoe vaatest (protokollis lisa 1). Ta märkis, et rahvaalgatuses väljatoodud teemad puudutavad eelkõige looma õigusi ja loomapidamise eetikat. Arutelu käigus tuleks vastata

peamisele sõlmküsimusele – kas kaupluste müügikeelu kehtestamine lahendab ainult eetilist ja esteetilist probleemi või kaitseb loomade heaolu? Ta avaldas arvamust, et looma ei tohiks käsitleda kui asja. Ühiskond on jõudnud arusaamiseni, et loom on elusolend, kellel on õigus (piinamisvabale) elule ja liikumisvabadusele. Ta nentis, et kehtivas õigusruumis ei ole nimetatud õigusi otseselt sätestatud, kuid need on tuletatavad LoKSist ja teistest asjakohastest õigusaktidest. Loomakaitsjate ja loomapoodide omanike arvamused lähevad lahku loomapidamise tingimuste osas, seda just loomale piisava liikumisruumi ja looma (piinavabade) elutingimuste küsimuses. Ta tegi ettepaneku, et lemmikloomapoed võiksid sõlmida kollektiivse eetikakoodeksi, mille raames lepitakse kokku lemmikloomade pidamistingimused poodides. Lemmikloomapoodide negatiivne kuvand sai alguse suurte poekettide tekkimisel. Täna on suur osa nendest poekettidest oma tegevuse lõpetanud või loobunud loomade müümisest. Alles on jäänud Eesti kapitalil põhinevad pereettevõtted ning lisaks neile üks suurem poekett DEPO. Loomapoodide negatiivne kuvand loob ettekujutuse, et lemmikloomapoodides on ebasobivad loomapidamise tingimused, kuigi need võivad olla sarnased mõnes kodus olevate tingimustega.

Urmas Kruuse märkis, et komisjoni istungile oli kutsutud ka DEPO esindaja, kes ei saanud tulla, kuid DEPO DIY EE OÜ juhatuse esimees Andris Kozlovskis saatis komisjonile kirjalikult DEPO seisukohad rahvaalgatuse kohta (protokollis lisa 2).

Marika Bogun tunnustas DEPO poeketti loomade heaolusse panustamisel. Ta andis ülevaate loomapoodidele loomade heaolu puudutavate ettekirjutuste arvust, mis on suhteliselt väike. See tekitab küsimuse, kas loomade heaolu tagamisega poodides ei ole probleeme või ei ole tehtud piisavalt järelevalvet. Ta nõustus, et aeg-ajalt esineb lemmikloomapoodides pisirikkumisi (loomal puudub varjumiskoht, joogipudel on saanud tühjaks jne), kuid need on operatiivselt lahendatud. LoKSis on sätestatud looma ja lemmiklooma definitsioon. Ta juhtis tähelepanu asjaolule, et juhul kui kehtestada seaduses lemmiklooma müügi keeld kauplustes, siis kuidas hakatakse eristama lemmiklooma elussöödast. Võib tekkida piiriala, sest mõned loomad (nt hiired, rotid) on lemmikloomad, kuid neid kasutatakse ka elussöödana.

Marika Bogun andis ülevaate võimalikest alternatiivsetest müügikanalitest lemmiklooma müügi keelu korral poodides, lemmikloomadega kauplejate arvust ning tõi näiteid loomade erapaljundajatega seotud probleemidest. Ta märkis, et juhul kui kehtestada lemmiklooma müügi keeld kauplustes, siis tuleks hoolikalt läbi mõelda keelu sõnastus, et ei tekiks vastuolu Eesti Vabariigi põhiseadusega (ettevõtlusvabadus). Lemmiklooma müügi keelu puhul võib tekkida nõ pörandaalne (must) turg. Alates 2021. aastast on kõikidel maismaaloomadega kauplejatel registreerimiskohustus Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (PRIA) registris. Vaatamata kohustusele ei ole enamik erapaljundajaid oma tegevust registreerinud. Lisaks ei ole PRIA registris akvaariumikalade ega lindude paljundajad. Tekib küsimus, kas ja kuidas teostatakse järelevalvet registris mitteolevate paljundajate üle. Kõneleja juhtis tähelepanu, et talle teadaolevalt ei ole Eestis kordagi võetud ära loomapidamisõigust loomapoelt, kuid seda on tehtud eraisikute (erapaljundajate) puhul.

Marika Bogun märkis, et loomapoed juhivad loomade heaolu tagamisel kehtivatest õigusaktidest. Ta nõustus, et õigusaktidega ettenähtud loomapidamisruumi suuruse alampiir võib olla liiga väike. Loomapidamise määrus jõustus 15 aastat tagasi ning see vajab kaasajastamist. Seadusandja poolt õigusaktide kaasajastamisega hilinemise tagajärjeks ei saa olla ettevõtjale ettevõtluspiirangu kehtestamine. Kehtiv õigus seab kauplejale täpselt samad tingimused, nagu looma kodus pidajale, kuid faktiliselt on looma healuks vajalikud tingimused kauplustes ja kodus siiski erinevad. Ta juhtis tähelepanu asjaolule, et üldjuhul viibib loom kodus kuni oma eluea lõpuni, kuid looma viibimise aeg kauplustes on nt väikenäriliste puhul u 10 päeva, väikeste dekoratiivlindude puhul 16 päeva ning akvaariumikalade puhul sõltuvalt liigist 10-30 päeva. Teatud juhtudel ei saa kehtestada samasuguseid nõudeid looma pidamistingimustele kodus ja lemmikloomakauplustes, sest looma heaolu seisukohast võivad pidamistingimused olla erinevad. Kehtivas lemmikloomapidamise määruks on nõue, et akvaariumikaladele peab olema tagatud sobiv põhjapinnas, kuid defineeritud ei ole, mis on sobiv. Poes on sobivaks põhjapinnaseks klaaspind, sest see on ohutu kala väljavõtmisel akvaariumist. Loomapidamise määruks

muudatuste väljatöötamisse tuleb kaasata loomapoodide esindajad.

Marika Bogun andis ülevaate lemmiklooma pidamissoetustest loomapoodides. Ta märkis, et loomade puuride suuruste piirmäärad on jäetud lahtiseks, sest puuri suuruse nõuded on liigispetsiifilised. Aja jooksul on muutunud ühiskondlik arvamus sellest, mis on „minimaalselt aktsepteeritav” puuripindala. Ta lisas, et Betta lemmiklooma personal läbib koolitusi viies kategoorias: kassid-koerad, väikeimetajad, linnud, akvaristika ja terraristika. Tegemist on asutusesiseste koolitustega ning kohati võib väljaõppe pikkus olla pikem kui katseaeg.

Ingrid Lekareva lisas, et Leigiv OÜ on tegutsenud juba 30 aastat. Töötajad oskavad loomade eest hoolitseda, sest neil on vajalik väljaõpe ning nad puutuvad loomadega kokku igapäevaselt. Mustalt turult ostes ei pruugi ostja saada vajalikku teavet, kuidas looma eest hoolt kanda. Ta oli seisukohal, et lemmiklooma müük peaks toimuma üksnes spetsialiseeritud kauplustes.

Marika Bogun kommenteeris rahvaalgatuses välja toodud loomade transpordiga seonduvat murekohta. Ta märkis, et ENDCAPi andmetel sureb iga püütud metsiku looma kohta transpordil 50 looma. Tõenäoliselt jääb loomade transpordil hukkumisprotsent samaks, kui müük liigub erakätesse. Eesti loomapoodides müüdavad loomad on peamiselt pärit kasvandustest või on sündinud kohalikes peredes. Loomade aretamisega seotud probleemid võivad hakata esile kerkima, kui loomade paljundamine läheb erakätesse, sest Eesti on väike ning populatsiooni geneetiline baas võib hakata kahanema. Erasisikutevaheline müük ei taga, et looma uus omanik on motiveeritud ja võimeline looma eest rohkem hoolitsema. Kauplustel on õigus (ja kohustus) tehingust vajadusel keelduda. Kaupluse negatiivse kuvandi võib kujundada klient, kes võib nt sotsiaalmeedias jagada valeinfot, näiteks et lemmikloomakaupluse töötaja soovitas tal osta looma jaoks ebasobiliku puuri. Ta avaldas arvamust, et LoKSis võiks muudatusena kaaluda looma õigusi puudutavate normide lisamist. Kehtiva õiguse kohaselt kohaldatakse loomale asjade suhtes kehtivaid sätteid, kuid ühiskond on jõudnud tasemele, kus looma iseväärtus vajab seadusandlikku tunnustamist.

Urmas Kruuse märkis, et Eesti õigusruumis käsitatakse looma asjana asjaõigusseaduse mõistes, kuivõrd loom ei saa iseseisvalt langetada otsuseid ega vastutada. **Tiit Maran** lisas, et tegemist on põhimõttelise küsimusega. Eesti õigusruumis on subjektiks inimene ning ülejäänuid käsitletakse objektidena. Loomakaitse vaates tekib teistsugune olukord. Tekkinud olukorda on keeruline lahendada, kuid sellega tuleb tegeleda.

Urmas Kruuse sõnas, et REMi esindajad väitsid, et looma heaoluga seonduv (sh lemmikloomade müük kauplustes) on aktuaalne ka Euroopa Liidu (EL) tasandil. Loomade heaolu küsimustes tuleb jälgida protsesse, mis toimuvad nii Eestis kui ka ELis ning võimaluse ja vajaduse korral need protsessid sünkroniseerida. Ta märkis, et lemmiklooma heaoluga seotud kaebused poodides ei ole seotud suurte rikkumistega. Ta küsis, kas kauplused on valmis jätkama loomade müümist poodides. Ta tundis huvi erapaljundajate registreerimise kohustuse vastu PRIA registris. **Marika Bogun** kinnitas, et loomapoed on valmis jätkama loomade müüki poodides. Ta lisas, et registreerimise kohustuse eiramine on probleemiks.

Urmas Kruuse märkis, et loomad on loomapoes avalikult eksponeeritud ning see võib tekitada loomale stressi. Alternatiiviks oleks, et kaupluses võiksid olla loomadest fotod või videod ning loomad ise asuksid kõrvalruumis. **Marika Bogun** märkis, et nimetatud alternatiivi on rakendatud Tartus asuvas lemmikloomapoes. Probleem seisneb selles, et lemmikloomapoed asuvad suurtes kaubanduskeskustes ning lemmikloomakauplusel pole piisavalt ruumi.

Tiit Maran märkis, et kõikidele loomaliikidele tuleks tagada võrdväärsed pidamistingimused, kuid hetkel kehtivad loomadele erinevad pidamistingimused sõltuvalt loomapidamise kohast (loomaaed, kodu, pood). Ühtsete tingimuste sätestamine on keeruline. Eksootiliste loomade pidamistingimused võivad tekitada probleeme lemmikloomakauplustele, sest poodides on ruumipuudus. Ta avaldas tunnustus, et loomapoed korraldavad töötajatele vastavaid koolitusi. Ta nentis, et Eestis ei ole eraldi koolitusi/kursusi loomapidamise kohta. Võiks mõelda süsteemse (sertifitseeritud) väljaõppe korraldamisele, mida vajaksid töötajate koolitamiseks nt loomakliinikud, loomapoed jt sarnased ettevõtted. Rahvaalgatuses väljatoodud loomade

transpordiga seonduvad andmed vajavad täpsustamist.

Urmas Kruuse oli seisukohal, et poes müüdavatel loomadel peaks olema kaasas dokument, kus oleks kirjas looma päritolu ja eluteekond. **Tiit Maran** vastas, et Euroopas on teatud keskused, kes tegelevad eksootiliste loomaliikide paljundamisega. Washingtoni konventsioonis sätestatud loomaliikide puhul peab olema kaasas looma päritolu sertifikaat, kuid kõikide nende loomade üle on keeruline registrit pidada. Põhiprobleemid on seotud lemmiklooma pidamistingimuste regulatsiooniga õigusaktides ning lemmikloomadega tegelevate ettevõtete töötajate koolituse ja väljaõppega. Loomapoe töötajad peavad oskama jagada infot, kuidas tuleb looma eest hoolt kanda.

Urmas Kruuse märkis, et kaupluses viibib loom lühikest aega. Seetõttu võiks lemmikloomakauplusele kehtida leebemad loomapidamise nõuded. Ta lisis, et elus on olukordi, kus loomade pidamistingimused ei ole lühiajaliselt täidetud, kuid see ei tekita korvamatut kahju loomale.

Marika Bogun tõi näite, et kui minnakse kellelegi külla, siis võidakse lemmikloom kaasa võtta mõnes väiksemas puuris. Lühikest aega saab lemmikloom hakkama ka piiratud oludes. Ta märkis, et õigusaktides on võimalik sätestada ajaperiood, mille jooksul kehtiksid leebemad nõuded. **Tiit Maran** nõustus sellega. Ta nentis, et inimestele on keeruline selgitada, et loom vajab suuremat ruumi, kui seda on poes. **Marika Bogun** nõustus märkusega. See, kuidas looma eksponeeritakse poes, annab inimesele visuaalse ettekujutuse, kuidas looma tuleks pidada kodus.

Rene Kokk märkis, et õigusaktis on keeruline sätestada ajalist piirangut, mille jooksul võiks kehtida loomade leebemad pidamisnõuded.

Urmas Kruuse märkis, et võimalik on koostada positiivne nimekirja lemmikloomadest, keda võib müüa lemmikloomakauplustes ning pidada kodus. Ta nõustus, et sel juhul on oht, et keelatud loomaliikide puhul liigub nende müük nõ pöranda alla. **Marika Bogun** märkis, et positiivse nimekirja koostamist on arutatud. Loomakaitsjad esitasid positiivse nimekirja, kuid see oli puudulik. **Tiit Maran** kahtles positiivse nimekirja koostamise otstarbekuses, sest liigid ja nende nimed muutuvad. See tähendab, et nimekirja tuleks iga teatud aja tagant üle vaadata. Ta lisis, et loomaliike võidakse riiki sisse tuua mõne teise liiginime all. Tollitöötajad ei suuda kõiki liike eristada ning see tekitab suure koormuse järelevalve osas. Ta oli seisukohal, et praeguses faasis tuleks positiivsesse nimekirja suhtuda ettevaatlikult.

Urmas Kruuse nõustus, et bürokraatiat ei tohi suurendada ega tekitada liigset koormust järelevalvele. Looma heaolu tagamisel (s.h järelevalves) peavad tegema koostööd loomakaitseseorganisatsioonid ja riigisektor.

Andrus Seeme märkis, et rahvaalgatuse esindajad väitsid, et loomapoe töötajad ei oska jagada infot looma pidamise kohta. Ta küsis, kas ostja saab lemmikloomapoe kaasa juhendi looma hoolitsemise kohta. **Marika Bogun** märkis, et ostja saab vajaliku info ning klienti nõustatakse. Koostöös loomakaitseseorganisatsiooniga on püütud välja töötada juhendeid, mida saaks anda kliendile kaasa looma ostmisel, kuid loomakaitseseorganisatsioon soovis juhendisse lisada lause, et lemmikloomi ei ole soovitatav osta lemmikloomapoodidest.

Tiit Maran märkis, et juhendid võiksid olla internetipõhised. Neid saaks kontrollida ja vajadusel operatiivselt uuendada. Ta oli seisukohal, et juhendid on vajalikud.

Urmas Kruuse märkis, et inimene ei suuda korraka vastu võtta ja meelde jätta suures koguses uut infot. Internetipõhist juhendit saaks inimene lugeda korduvalt. Ta nentis, et on lemmikloomi, kelle vastu on suur huvi. Lisaks on eksootilisi lemmikloomi, kelle pidamistingimused on keerulisemad. Ta nõustus, et positiivse nimekirja koostamine on keeruline. **Tiit Maran** märkis, et lemmikloomi on inimestel vaja. Eestis on vähe eksootiliste lemmikloomade pidajaid, kuid neid leidub üsna palju Ameerikas ja mujal Euroopas. Eksootiliste lemmikloomade pidajad on fanaatikud, kes teevad head tööd oma lemmiklooma tundmaõppimiseks. Üleeuroopalise positiivse nimekirja kehtestamisega võidakse kaotada selline fanaatikutele toetuv teadmiste kasvulava.

Züleyxa Izmailova avaldas arvamust, et lemmikloomapoodides tuvastatud rikkumiste arvu

puhul on küsimus pigem järelevalves. Ta märkis, et kontrolltest DEPOs näitas, et DEPO töötaja ei osanud jagada infot lemmiklooma kohta (sh ei osanud määrata looma sugu). Internetipoe kalake.ee ei ole piisavalt infot erinevate kalaliikide kohta.

Marika Bogun märkis, et osade loomaliikide puhul (nt kalad) on soo määramine keeruline. Müügil olevaid kalaliike on väga palju, mistõttu ei suudeta kõikide kohta piisavalt infot koguda. **Tiit Maran** vastas, et info puudumise korral ei tohiks vastavat kalaliiki müüa. Ta nõustus, et mõnede loomaliikide puhul on sugu keeruline määrata.

Tiit Maran küsis, mis riikidest lemmikloomi sisse tuuakse. **Marika Bogun** vastas, et üliharva (eritellimusel) on võimalik kalasid tellida nt Aasiast.

Urmas Kruuse tänas külalisi ülevaate andmise ning küsimustele vastamise eest. Komisjon sai hea ülevaate lemmikloomapoe vaadetest kollektiivses pöördumises tõstatatud küsimuste osas. Ta lisas, et komisjon jätkab kollektiivse pöördumise menetlemist. Ta märkis, et lemmikloomade müümisel peaks loomaga kaasas käima infoleht, kus oleks kirjas, kuidas tuleb looma eest hoolt kanda.

Marika Bogun lisas, et vastavalt võlaõigusseadusele peab asja müümisel olema kaasas selle kasutusjuhend. See kehtib ka lemmiklooma müügi korral. Lemmiklooma ostjat võib nõustada suuliselt.

2. Info ja muud küsimused

Urmas Kruuse andis teada, et maaelukomisjoniliikmed on oodatud k.a 23. veebruaril kell 13.00 toimuvale Euroopa Liidu asjade komisjoni (ELAK) istungile, kus tulevad arutlusele Eesti seisukohad k.a 26. ja 27. veebruaril toimuval ELi põllumajandus- ja kalandusministrite nõukogu kohtumisel. Ta palus komisjoniliikmetel anda teada, kes soovib osaleda nimetatud istungil.

Züleyxa Izmailova märkis, et ta osaleb ELAKi istungil asendusliikmena.

(allkirjastatud digitaalselt)
Urmas Kruuse
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Jaanika Lokk
protokollija